

зація в професії й успішна кар'єра.

Високий рівень життєвої і професійної компетентності студента сприяє досягненню особистого успіху, ефективній самореалізації в багатьох соціальних сферах, зростанню продуктивності в різних галузях економіки, що позитивно позначається на розвитку суспільства. Компетентність формується, насамперед, завдяки власним зусиллям людини, як наслідок саморозвитку, професійного та особистісного зростання, синтезу професійного та життєвого досвіду. Випускник ВНЗ має здобути достатні навички самостійної роботи, вміння планувати свій робочий час і займати активну позицію стосовно професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні нових підходів до якості освіти, плануванні інновацій у системі освіти, удосконаленні змісту освіти та методів навчання в контексті реалі-

зації компетентнісного підходу у вищій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Робинсон К. Образование против таланта / К. Робинсон. – М. : Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2013. – 336 с.
2. Кусжанова А. Ж. Исторические типы образования / А. Ж. Кусжанова // Кредо. – № 6. – 1998. – Режим доступа : <http://credonew.ru/content/view/107/50/>.
3. Бех І. Д. Виховання особистості : підруч. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
4. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект / Н. С. Побірченко // Освіта та педагогічна наука. – 2012. – № 3. – С. 24–31.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : [бібліотека з освітньої політи-

ки] ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.

6. Онопрієнко О. В. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О. В. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – 4 (46). – С. 32–38.

7. Зимняя И. А. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании : [авторская версия]. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.

8. Ницета В. А. Життєва компетентність особистості : [до питання створення функціональної моделі] / В. А. Ницета // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : [зб. наук. пр.] ; редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.. – Запоріжжя : [б. в.], 2008. – Вип. 51. – С. 257–264.

Стаття надійшла 5.12.2014 р.

УДК 378.147

Алла ХАРКІВСЬКА

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ МАЙБУТНІХ ПРОВІДНИКІВ МІЖНАРОДНОГО СПОЛУЧЕННЯ

У статті проаналізовано актуальність навчання професійних дисциплін іноземною мовою майбутніх провідників міжнародного сполучення. Визначено проблеми та об'єктивні причини, що впливають на якість їх мовної підготовки; специфіку професійної підготовки майбутніх фахівців не гуманітарного профілю в процесі вивчення предметів гуманітарного циклу, зокрема іноземних мов.

Ключові слова: технічний, галузь, фахівець, структурування, технічна література.

А. Харьковская. Организация обучения профессиональных дисциплин на иностранном языке будущих проводников международного сообщения. В статье проанализирована актуальность обучения профессиональных дисциплин на иностранном языке будущих проводников международного сообщения. Определены проблемы и объективные причины, влияющие на качество их

языковой подготовки; специфику профессиональной подготовки будущих специалистов гуманитарного профиля в процессе изучения предметов гуманитарного цикла, в частности иностранных языков.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, профессиональное общение, техническая литература, профессиональные дисциплины, конкурентоспособность.

A. Kharkivska. Organization of Professional Training Courses in a Foreign Language Future Leaders in International Traffic. The article analyzes the relevance of learning professional disciplines in a foreign language future leaders in international traffic. Defined and objective reasons that affect the quality of their language training; the specifics of professional training of future specialists in Humanities in the process of studying the Humanities, in particular foreign languages.

Keywords: railway transport, professional communication, technical

literature, professional discipline, competitiveness.

Мета: довести актуальність знання іноземної мови майбутніми провідниками міжнародного сполучення загалом та в аспекті специфіки їх фахової підготовки.

Постановка проблеми. У зв'язку з постійним підвищенням вимог до кваліфікації та професіоналізму фахівців на ринку праці в Національній доктрині розвитку освіти визначено, що головна увага професійної освіти має бути зосереджена на підготовці фахівців нового покоління – творчо мислячих, високоосвічених, здатних на наукових засадах виконувати свою діяльність. Це вимагає розроблення інноваційних підходів у даному напрямі з урахуванням вимог конкретних галузей господарства, зокрема, залізничного транспорту.

Залізничний транспорт як вагома складова економіки держави здійснює вплив на розвиток інших її сфер. Сьогодні в оцінці ділових якос-

тей людини використовують поняття компетентності.

Підвищення рівня професійної компетентності майбутніх провідників міжнародного сполучення потребує подолання низки суперечностей між: зростанням обсягу й ускладненням знань і неможливістю їх ефективного засвоєння в межах чинної системи професійної підготовки; зростаючими технологічними вимогами сучасного транспорту та реальною якістю навчання в різних галузевих закладах освіти; інтегративним характером професійної діяльності та ізольованим підходом до викладання навчальних дисциплін; необхідністю постійного самонавчання, пошуку й використання новітньої інформації з фаху, у тому числі з іншомовних джерел; удосконаленням навичок комунікації з іноземними партнерами й недостатнім рівнем володіння професійною термінологією іноземними мовами [7].

На даному етапі підготовки фахівців залізничного транспорту можна виділити низку недоліків, до складу яких входить і низький рівень знань іноземної мови. Розглянемо їх детальніше: недостатність спеціальних знань; відсутність належної професійної спрямованості навчального процесу, необґрунтованість структури й термінів навчання; невизначеність рівнів професійної підготовки та їх тривалості; неспроможність конкурувати з іноземними колегами. Цими недоліками пояснюється те, що згідно з аналізом влаштування на роботу лише 73 відсотки випускників, які здобули фахову підготовку інженерів, були прийняті за фахом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки ґрунтовно досліджено теоретичні основи професійної педагогіки (С. Гончаренко, Р. Гуревич, В. Кремень, Л. Романишина, М. Сметанський, А. Степанюк); питання підготовки фахівця в контексті іноземної мови (Є. Воронова, Л. Карнаухова, В. Кемінь, Т. Корольова, Є. Литвиненко, О. Петрашук, С. Понікаровська, Н. Саєнко); основи теорії підручника (Р. Арцишевський, В. Беспалько, М. Бурда, Д. Зуєв, Я. Кодлюк, О. Ляшенко, В. Редько), зокрема підручника іноземної мови (М. Гадаїчук, В. Дерун, О. Кузнецова, Г. Крючков, О. Литвиноук, О. Нінець-

ка, В. Плахотник, Н. Скляренко та ін.).

Питанням професійно-технічної освіти займаються такі вчені, як: Н. Брюханова, Г. Єльнікова, М. Лазарева, О. Керницький, О. Коваленко, Н. Рубан, І. Синельник та багато інших.

Проблеми професійної підготовки фахівців залізничного транспорту висвітлено у працях А. Бабицькова, Е. Белінського, А. Веселова, В. Виргинського, І. Гурия, С. Кульчицького, А. Погребинського, В. Сологубова, Ф. Ткаченка.

Так, Л. Сушенцева підкреслює, що необхідність модернізації регіональної системи професійно-технічної освіти пов'язана з проблемами всередині самої системи, що тягне за собою зміну ставлення до неї, характеру запитів інформації про освіту тощо. Слід відзначити, насамперед, падіння престижу робітничих професій і привабливості професійно-технічної освіти для молоді в цілому, що пояснюється не лише зовнішніми чинниками, але й внутрішніми, серед яких якість професійної підготовки, що не відповідає вимогам роботодавців [8].

Досягнутий рівень і проблеми розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у системі професійно-технічної освіти визначають необхідність переходу від політики, спрямованої на розвиток інформатизації окремих навчальних закладів, до формування єдиного інформаційного простору, розвитку інформаційних ресурсів, баз даних і знань, якими можуть користуватися всі навчальні заклади країни [2].

Т. Коваль акцентує на підвищенні рейтингу знань у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, орієнтації фахової підготовки майбутніх спеціалістів на рефлексію освітніх стандартів, навчальних програм, методів, форм і змісту навчання, неперервному освітньому процесі протягом усього життя, інформатизації вищої освіти, використанні комп'ютерно орієнтованих методів, засобів та форм навчання; це випереджувальний характер професійної підготовки майбутніх фахівців та їх спрямованість на самостійну позааудиторну навчально-пізнавальну діяльність [3].

Аналіз наукових праць зазначених авторів дозволяє дійти висновку, що незважаючи на значну дослідженість

проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців негуманітарного профілю в процесі вивчення предметів гуманітарного циклу, зокрема іноземних мов, недостатню увагу приділено питанню застосування іноземної мови в процесі фахової діяльності. Її вирішення дозволить зорієнтувати професійну підготовку на підвищення рівня культурної поінформованості спеціалістів, їх особистісних й організаційських здібностей, що забезпечать успішне виконання поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу. Стратегія розвитку освіти визначається пріоритетними напрямками соціально-економічного поступу України, становленням національної системи освіти як головного чинника економічного й духовного розвитку українського народу; необхідністю адаптації до демократичних і ринкових перетворень у суспільстві, що зумовлено входженням у європейський і світовий освітній та інформаційний простір [5].

У сучасних соціально-економічних умовах завдання, що постають на етапі підготовки фахівців, полягають у забезпеченні органічної єдності загальноосвітнього, професійно орієнтованого навчання, компетентісного розвитку особистості, тобто фахівця, який володіє глибокими знаннями, творчим мисленням, здатністю самостійно приймати рішення тощо. Вимоги сьогодення потребують наявності цілісної системи неперервної професійної освіти, що має відповідати національним інтересам і світовим тенденціям розвитку економіки, забезпечувати підготовку кваліфікованих спеціалістів, спроможних навчатися впродовж життя, підвищувати рівень своєї кваліфікації та здобувати за необхідності іншу професію.

У зв'язку із зазначеним вище, на наш погляд, набуває особливого значення вирішення проблем за такими напрямками:

- створення системи забезпечення якості професійно-технічної освіти;
- удосконалення системи управління професійно-технічною освітою;
- оновлення нормативно-правової бази;
- формування соціальної реклами престижності професій.

Усе це дасть змогу комплексно на

державному рівні забезпечити модернізацію професійно-технічної освіти.

Загальні підходи до вдосконалення системи професійно-технічної освіти в Україні зводяться до таких [4]:

- створення системи забезпечення якості професійно-технічної освіти, що передбачає її інформатизацію;
- забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів;
- удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, їх стажування в умовах виробництва;
- вивчення й використання досвіду європейських країн щодо застосування стандартів якості професійно-технічної освіти;
- здійснення наукових досліджень у галузі теорії і методики професійної освіти;
- підвищення рівня активності навчання за умови використання новітніх методів;
- створення умов змагання в навчальних досягненнях;
- співпраця та творчий пошук викладача і студента;
- систематична робота студентів протягом навчального семестру.

Активізація навчального процесу відбувається при використанні:

- тісного зв'язку навчального закладу з виробництвом;
- комп'ютеризації навчального процесу;
- умілого поєднання групової та індивідуальної роботи.

Відомо, що цілі та зміст професійної освіти визначаються потребами суспільства в кадрах певної спеціальності та кваліфікаційного рівня. Тому держава зацікавлена в підготовці всебічно розвиненої людини, що не тільки добре володіє обраним фахом, а й загальною та професійною культурою.

Крім того, нова освітня парадигма виходить з необхідності обов'язкового урахування освітніх потреб самої особистості студента.

Динамічний характер сучасного суспільства постіндустріальної доби суттєво змінює вимоги до змісту самого поняття "володіння спеціальністю". Замість традиційного розуміння його змісту як наявності певної суми знань, умінь та навичок, а також деякого практичного досвіду,

важливою характеристикою в даному випадку сьогодні стає також рівень професійної і соціальної компетентності спеціаліста [1].

В умовах глобалізації та широкого розвитку міжнародної співпраці в науково-технічній, виробничо-господарській, духовно-культурній та інших сферах надзвичайно важливим елементом цієї компетентності є також і комунікативні можливості фахівця. Для забезпечення ефективного спілкування з партнерами та колегами як за кордоном, так і з тими, хто приїздить в Україну, а також для відповідного розуміння зарубіжної науково-технічної літератури та документації необхідне належне знання іноземної мови професійного спілкування. Тому в системі професійної підготовки інженера важливу роль відіграє цілеспрямована організація навчання іноземної мови. Метою її вивчення є заздалегідь спланований результат діяльності, що досягається за допомогою різних прийомів, методів і засобів навчання та забезпечує можливість практичного її використання.

У нашому випадку ці прийоми, методи і засоби повинні мати чітку цільову спрямованість на ефективне забезпечення можливостей ділового та міжособистісного спілкування майбутнього провідника міжнародного сполучення у професійному середовищі. У той же час цілі навчання мають відповідати соціальному замовленню суспільства та одночасно бути реальними для досягнення в конкретних умовах навчання.

Останніми роками мотивація вивчення іноземних мов студентами, особливо нефілологічних спеціальностей, істотно підвищилась – це важлива обставина. Вона безпосередньо пов'язана з тим, що попит на володіння іноземними мовами безперервно зростає і значно перевищує пропозицію.

Національна програма з англійської мови для професійного спілкування (АМПС) [6] досить чітко й детально розглядає цілі та завдання для якісного навчання іноземної мови. Але треба зауважити, що не тільки завдяки наявності програми ми розуміємо таку необхідність.

Сучасний спеціаліст – це освічена людина, що має фундаментальну підготовку. Відповідно іноземна мова

спеціаліста такого рівня є і знаряддям виробництва, і частиною культури, і засобом гуманітаризації освіти. Усе це передбачає фундаментальну й різнобічну підготовку з іноземної мови.

Головне завдання навчання іноземної мови полягає в тому, щоб забезпечити його високу якість, домогтися реального підвищення засвоєння мови студентами. Але існують об'єктивні причини, що заважають підвищенню якості мовної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту загалом і провідників міжнародного сполучення зокрема.

По-перше, ідеться про відрив викладання іноземних мов від життя – треба відтворювати оточення, найбільш приближене до реальної дійсності, а для цього викладач повинен виявляти більшу зацікавленість до спеціальностей студентів, факультетів, що обслуговуються, бути обізнаним з основними досягненнями у відповідних галузях. Необхідно постійно підтримувати зв'язок з викладачами профільних кафедр для визначення актуальних питань майбутньої професії студента.

По-друге, неможливість підвищення якості викладання в умовах одночасного скорочення часу на вивчення іноземних мов.

По-третє, довготривалий конфлікт нашої школи, що полягає в необхідності дати все і якомога скоріше. Але ми весь час не беремо до уваги, що навчаємо не лінгвістів, а спеціалістів, які є користувачами мови. Треба чітко ставити цілі і завдання конкретного курсу та намагатися їх виконати, відбираючи все найпотрібніше і те, що є методично доцільним. Слід навчитися розставляти пріоритети й відкидати другорядне, уміти користуватися отриманими знаннями.

По-четверте, ми часто вдаємось до крайнощів щодо того, як навчати: за традиційними методиками чи використовувати сучасні теорії, методи, засоби й педагогічні технології. Необхідно і зберігати кращі традиції, і водночас не боятися нового, пам'ятати про особливості національного характеру та національно специфічного підходу до викладання й вивчення іноземних мов.

По-п'яте, існує серйозна проблема стосовно наявності сучасних на-

вчальних та навчально-методичних матеріалів. Якщо ми навчаємо майбутніх провідників міжнародного сполучення англійської мови професійного спілкування, то прагнемо, щоб вони оволодівали, перш за все, професійним шаром цієї мови, навчаємо їх усного і письмового текстів зі спеціальності. Але останні мали б бути науково значущими, цікавими для студента. Це створює додаткові мотиви для роботи з ними.

Водночас, спілкування професіоналів не треба зводити тільки до вузько професійної сфери. Необхідно якомога більше дізнатися про світ мови, що вивчається, та світ культури відповідної країни.

По-шосте, одна з основних причин полягає в необхідності забезпечення безперервного навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі. Феномен мови полягає в тому, що вона не пробає забути, потребує регулярних тренувань. Тому виникає завдання, яким чином, якщо не покращити, то хоча б утримати гідний рівень володіння мовою.

Доцільним було б спланувати весь час, відведений на вивчення англійської мови професійного спрямування таким чином, щоб протягом двох років після закінчення обов'язкового вивчення мови студенти могли підтримувати цей рівень, а викладачі – його контролювати. На третьому і четвертому курсах для тих студентів денної форми, хто планує продовжити навчання в магістратурі та аспірантурі, доцільно ввести так званий підтримуючий (або коригуючий) курс англійської мови професійного спілкування у формі заочно-го навчання.

Отже, одним із шляхів вирішення цих питань є необхідність спілкування іноземною мовою, що не викликає заперечень, але без володіння іноземною мовою професійного спрямування повноцінний обмін науково-технічною інформацією неможливий.

Також треба наголосити, що якість підготовки майбутніх провідників міжнародного сполучення забезпечується вивченням спеціальних дисциплін іноземними мовами з метою підвищення рівня конкурентоспроможності.

Навчання майбутніх провідників

залізничного транспорту полягає в опануванні студентами лексико-граматичного мінімуму для спілкування під час ділової поїздки в країну, мова якої вивчається, формуванні загальних та комунікативних мовленнєвих компетенцій для практичного володіння вузькопрофесійним лексичним і граматичним матеріалом.

Урахування специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців, що характеризується надзвичайною складністю та великим обсягом загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, тривалістю становлення фахівця й багаторівневим характером організації підготовки, потребує перебудови основних компонентів традиційної педагогічної системи.

Не менш важливим аспектом вирішення окреслених питань є необхідність спілкування іноземною мовою, що не викликає заперечень, але без володіння іноземною мовою професійного спрямування повноцінний обмін науково-технічною інформацією неможливий.

Конкурентоспроможні кваліфіковані фахівці сьогодні повинні вміти не тільки прочитати й перекласти літературу за фахом, але й володіти достатніми навичками та вміннями для ведення дискусій на професійні теми, виступів на конференціях, проведення презентацій, сприйняття на слух навчальних лекцій та доповідей іноземними мовами, знаходження потрібної інформації в Інтернеті або будь-яких інших іншомовних джерелах [9].

Ще одним завданням бачиться підготовка студентів до самостійного навчання впродовж усього життя. З цією метою все більше уваги приділяється організації самостійної роботи, під час якої у молоді формується навчальна компетенція.

Сформувати таку здатність означає озброїти студента навичками й уміннями самостійної діяльності, навчити його самостійно поповнювати, уточнювати, критично переосцінювати свої знання задля їх подальшого розвитку та використання в професійних інтересах.

Висновки. Таким чином, навчання майбутніх провідників міжнародного сполучення володіння іноземною мовою на професійному рівні є

вкрай актуальним питанням сьогодення, невід'ємною складовою забезпечення всебічного розвитку працівників залізничної сфери, здатних гідно конкурувати на міжнародному рівні, спроможних постійно вдосконалювати свої вміння та навички.

У зв'язку із зазначеним вище актуальною стає проблема формування у студентів навичок та вмінь самостійної роботи з іншомовним текстом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакаєва Г. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Бакаєва, О. Борисенко. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
2. Коваленко О. Методика професійного навчання : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. Коваленко. – Х. : Вид-во НУА, 2005. – 360 с.
3. Коваль Т. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів / Т. Коваль. – К. : Ленвіт, 2007. – С. 202–232.
4. Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти в Україні на 2011–2020 роки. – К., 2010. – 37 с.
5. Поташник М. Управление качеством образования / М. Поташник, Е. Ямбург, Д. Матрос. – М. : Педагогическое общество, 2004. – 441 с.
6. Бакаєва Г. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Бакаєва Г., Борисенко О., Зуєнок І. та ін. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
7. Саркісова А. Структурування змісту інформації в підручниках з технічних дисциплін. / А. Саркісова // Психолого-педагогічний науковий журнал ХНУ, 2013. – С. 264–268.
8. Сушенцева Л. Формування ключових компетенцій учнів у навчально-виробничому процесі професійно-технічного навчального закладу / Л. Сушенцева // Педагогіка і психологія. – К. : Педагогічна преса, 2012. – Вип. 1. – С. 57–63.
9. Харківська А. А. Методика навчання технічних дисциплін в професійних технічних навчальних закладах / А. А. Харківська // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. Кримського гуманіт. ун-ту. – Ялта, 2014. – Вип. 45. – Ч. II. – С. 337–342.

Стаття надійшла 10.12.2014 р.